

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการครองเรือนที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา ธรรมบทในสังคมปัจจุบัน*

AN APPLICATION OF BUDDHIST TEACHINGS FOR LIVING A HOUSEHOLD LIFE AS APPEARED IN AṬṬHAKATHĀ DHAMMAPADA IN THE PRESENT SOCIETY

พระมหานพสิน เขมธมโม (แยมยิ้ม)

Phramaha Noppasin Kemadhammo (Yeamyim)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Pmnopq_007@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการครองเรือนในสังคมปัจจุบัน 2) เพื่อหลักโอวาท 10 ประการ ของธรรมาจริยธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา ธรรมบทเกี่ยวกับการครองเรือน และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักโอวาท 10 ประการ ของธรรมาจริยธรรมเกี่ยวกับการครองเรือน เพื่อแก้ปัญหาในสังคมปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา และรวมไปถึงตำรา เอกสาร งานวิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัยต่าง ๆ ของนักวิชาการ ทางพระพุทธศาสนา และจากการสัมภาษณ์ข้อมูลจากหัวหน้าครอบครัวในเขตเทศบาลตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัยพบว่า: 1) หลักการครองเรือนและสภาพปัญหาของการครองเรือนในสังคมปัจจุบัน จากการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ลักษณะของการครองเรือนในสังคมปัจจุบันจากกระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ ส่งผลกระทบต่อครอบครัวไทยในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่งทำให้ต้องเผชิญกับสภาวะการณ์ความเปลี่ยนแปลงซึ่งมีปัจจัยทั้งภายในครอบครัวเอง และปัจจัยแวดล้อมภายนอกในชุมชน สังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวในสังคมไทยทำให้ลักษณะของครอบครัวในปัจจุบันมีลักษณะที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีการดำเนินชีวิตที่ต้อง

* Received 10 February 2020; Revised 25 February 2020; Accepted 20 March 2020

เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้เกิดเป็นปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมไทย 2) หลักโอวาท 10 ประการของธรรมาจริยธรรมเกี่ยวกับการครองเรือนในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเป็นปรีชาธรรมที่ ท่านธรรมาจริยธรรมได้กล่าวสอนแก่นางวิสาขผู้เป็นธิดาของตน ก่อนที่นางวิสาขจะแยกครองเรือนไปสู่ตระกูลของสามี และอบรมสั่งสอนมารยาท ที่ดีของสตรี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับการครองเรือนโดยได้ให้โอวาท 10 ประการเพื่อนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติอันเป็นภาระ หรือหน้าที่สำหรับสตรีผู้ไปสู่ตระกูล ของสามีจำต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุข และความมั่นคงในการครองเรือน โดยมีข้อปฏิบัติที่กล่าวสอนไว้ ดังนี้ 2.1) ไฟในอย่านำออก 2.2) ไฟนอกอย่านำเข้า 2.3) ควรให้แก่คนที่ให้เท่านั้น 2.4) ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ 2.5) ควรให้ทั้งแก่คนที่ให้ และคนที่ไม่ให้ 2.6) พึงนั่งให้เป็นสุข 2.7) พึงนอนให้เป็นสุข 2.8) พึงบริโภคให้เป็นสุข 2.9) พึงบูชาไฟ 2.10) พึงนอบน้อมเทวดาภายใน 3) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการครองเรือนที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา ธรรมบทในสังคมปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่า การสร้างองค์ความรู้ และความเข้าใจ ในหลักการของหลักโอวาท 10 ประการ เพื่อการครองเรือนในสังคมปัจจุบันถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญที่ส่งเสริมความมั่นคงในการครองเรือนเป็นแนวทางสำหรับนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การครองเรือน หรือสถาบันครอบครัว ปราศจากความขัดแย้ง เสริมสร้างความรัก ความสามัคคี มุ่งให้ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ และสถานภาพของแต่ละคนแล้วดำเนินชีวิต ไปตามหน้าที่ดังกล่าว อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ในตระกูล คือ พ่อ แม่ ทั้งฝ่ายสามี และภรรยา รวมถึงคู่ชีวิตในการครองเรือนอันเป็นหัวใจสำคัญ คือ คู่สามีภรรยาเองอีกด้วย ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และความมั่นคงภายในครอบครัวอย่างแท้จริงส่งผลดีต่อสังคมโดยรวม

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักโอวาท 10 ประการ, สังคมปัจจุบัน

Abstract

This thesis entitled ‘An application of Buddhist teachings for living a household life as appeared in *Atthakathā Dhammapada* in the present society’ has three objectives: 1) to study the states of problem in living household life in the present society, 2) to study ten kinds of *Ovāda* given by a wealthy man named *Dhanajaya* as appeared in *Atthakathā Dhammapada* concerning with living a household life, and 3) to study the application of ten kinds of *Ovāda* given by a wealthy man named *Dhanajaya* concerning with living a household life in the present society. This is a qualitative research focusing on documentary research based on *Tipiṭaka* of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, a Thai version, including commentaries, sub-commentaries, texts, documents, theses,

and related research works of Buddhist scholars. In this research, interview of leaders of family members in the area of Municipality of Chaison sub-district, Chaison District, Phattalung province.

In the research, it was found that: 1) In the present society, the principle of living a household life and states of its problem were found that most of features of household life have been influenced upon by the flow of globalization and technological advancement including modern technology whereby most of Thai families have been encountering with rapid changing situations affecting both internal and external family, community, society and environment especially the changing spheres of economics. All of these factors have been greatly affecting upon Thai family as a whole resulting in creating various kinds of family where family members come to change their ways of living life and thereby bringing about various problems to Thai society. 2) The principles of ten kinds of Ovāda given by a wealthy man named Dhanajaya as appeared in *Atthakathā Dhammapada* were regarded as the puzzle of Buddhist teachings that he taught to his daughter named Visākhā before marrying her husband; those teachings were told to her as the good etiquette for a lady whereby she could live her household life in the proper manners. In them, they were concerned about women's duty while living in a husband's family; she should behave in the ways that happiness and stability of such a family could be brought in. Those ten kinds of admonition are as follows: 2.1) the internal fire should not be taken out, 2.2) the external fire should not be taken in, 2.3) one should offer to whoever offers in return, 2.4) one should not offer to whoever does not offer in return, 2.5) one should not to whoever offers in return and whoever does not offer in return, 2.6) one should sit happily, 2.7) one should sleep happily, 2.8) one should eat happily, 2.9) one should worship fire, and 2.10) one should pay due respect to deity. 3) In the application of Buddhist teachings for living a household life as appeared in *Atthakathā Dhammapada* in the present society, this research was found that to provide certain knowledge and understanding on ten kinds of Ovāda in order to live a household life in the present society is of important aspect because it can promote the stability of family life where the clear-cut guidelines could be made. Once properly followed, the present family

would not face any conflict but harmony where all members of family come to understand their role and duty and thereby living a household life in the suitable manners, be it elder or younger, father and mother from both sides. Under this situation, loving kindness and harmony could be actualized inside the family leading to a society's benefit as a whole respectively

Keywords: Application, The Principles Of Ten Kinds Of Ovāda, Present Society

บทนำ

สภาพครอบครัวไทยในสมัยอดีตเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ทุก ๆ คนภายในครอบครัวมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความร่วมมือรักใคร่ปรองดองกันมีผู้สูงอายุเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เด็กได้รับความสนใจ และเป็นศูนย์กลางของครอบครัว จึงทำให้ได้รับความรักความอบอุ่นจากทุกคนอย่างเต็มที่ รวมทั้งการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาเพื่อเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเหมาะสมเติบโตอย่างเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม แต่สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันเป็นสังคมที่พลิกผันหรือเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Disruption Society) จากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม และเป็นสังคมเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร การครองเรือนในรูปแบบของสถาบันครอบครัวไทยจึงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อสภาพการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ทำให้โครงสร้างของครอบครัวไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยายมาเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวส่งผลให้ ความรัก ความผูกพัน ความเอาใจใส่ของคนในครอบครัวเกิดการห่างเหินกัน จนเป็นต้นเหตุของปัญหาครอบครัว และปัญหาของสังคมที่ตามมาอย่างมากมาย (วันัญญา แก้วแก้วปาน, 2560)

การครองเรือนที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของสถาบันครอบครัวนั้นนับเป็นหน่วยย่อยที่สุดในสถาบันทางสังคมแต่กลับมีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นสถาบันที่มีความเป็นสากล มีสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันโดยการสืบสายโลหิตแต่ก็อาจจะมีแตกต่างกันออกไปบ้างทางด้านการดำรงชีวิตของแต่ละครอบครัว ซึ่งในแต่ละครอบครัวนั้นก็ต้องมีกฎเกณฑ์ที่จะพึงปฏิบัติต่อกันเรียกว่าบรรทัดฐาน ในสังคมไทยนั้นให้ความสำคัญกับการครองเรือนเป็นอย่างมาก ผู้ใหญ่มักเลือกคู่ครองโดยมิใช่บนพื้นฐานของความรักแต่อยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557) มีการวางหลักเกณฑ์ ระเบียบ จารีต ประเพณีที่จะนำมาใช้ในการครองเรือนโดยอิงอาศัยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นการสอนให้รู้จักใช้ชีวิตในด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายในบริบทของ “ครอบครัว” พระพุทธศาสนาสอนให้ทั้งภรรยา

และสามีต้องทำหน้าที่ กล่าวคือ ชายทำหน้าที่ชาย และหญิงทำหน้าที่หญิง ซึ่งต่างก็ต้องเข้าใจ เคารพในความเหมาะสมเฉพาะของแต่ละฝ่ายมีอยู่ (สมภาร พรหมทา, 2548)

แนวคิดหลักโอวาท 10 ของธรรมาจริยธรรมจึงเป็นการร่วมสร้าง และพัฒนาการครองเรือนในยุคสังคมที่พลิกผันหรือเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Disruption Society) ในปัจจุบันให้เป็นครอบครัวที่น่าพึงปรารถนาเพราะบางครั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการเลี้ยงดู ปัญหาการทอดทิ้งบิดามารดา และปัญหา ยาเสพติด เป็นต้น (พระวิบูล สุนตจิตโต, 2557) เมื่อมองให้ลึกถึงสาเหตุของปัญหาแล้วมักพบว่ามาจากสถาบันครอบครัวเป็นหลัก แต่หากว่าการครองเรือนที่มีความสมบูรณ์เข้มแข็งแล้วเป็นการครองเรือนที่ทุกคนทำหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์การครองเรือนที่บิดามารดารู้จักอบรมบุตรให้เป็นคนมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมและอยู่บนความสมดุลกับสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และการที่สังคมจะมีความผาสุกร่มเย็นก็ขึ้นอยู่กับสมาชิกที่ดี อันเป็นผลมาจากการครองเรือนที่ดีนั่นเอง เมื่อสังคมไทยมีการครองเรือนที่สมบูรณ์ทุกคนรู้จัก และทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องครบถ้วนก็จะส่งผลโดยรวม คือ ความเป็นปึกแผ่นของสังคมอย่างเด่นชัด แต่หากการครองเรือนนั้นขาดการพัฒนาหรือพัฒนาไปในทางที่ผิดไปจากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้วก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมเพื่อให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการครองเรือนมี ทางออก และเป็นการดำเนินไปตามวิถีของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงในสภาพการณ์ปัจจุบันต้องอาศัยหลักธรรม ในการครองเรือน เช่น แนวคิดหลักโอวาท 10 ของธรรมาจริยธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเข้ามายึดโยง โดยมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และปฏิบัติโดยเหมาะสมจึงจะแก้ปัญหาในแต่ละระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาลหลักธรรมเพื่อการครองเรือนนั้นมีความสำคัญต่อสังคมไทยที่พลิกผันหรือเปลี่ยนแปลง (Disruption Society) ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก จึงเลือกที่จะนำเอาหลักธรรมเพื่อการครองเรือนที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมาแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็น และมีความสำคัญต่อการครองเรือนในยุคสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการครองเรือนเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และแก้ปัญหาครอบครัวให้กับสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืนสมาชิกที่ดี อันเป็นผลมาจากการครองเรือนที่ดีนั่นเอง เมื่อสังคมไทยมีการครองเรือนที่สมบูรณ์ทุกคนรู้จัก และทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องครบถ้วนก็จะส่งผลโดยรวม คือ ความเป็นปึกแผ่นของสังคมอย่างเด่นชัด แต่หากการครองเรือนนั้นขาดการพัฒนาหรือพัฒนาไปในทางที่ผิดไปจากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้วก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมเพื่อให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการครองเรือนมีทางออก และเป็นการดำเนินไปตามวิถีของการดำรงชีวิต อย่างมีคุณค่า

และเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงในสภาพการณ์ปัจจุบันต้องอาศัยหลักธรรม ในการครองเรือน เช่น แนวคิดหลักโอวาท 10 ของธรรมชัยเศรษฐีที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเข้ามายึดโยง โดยมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และปฏิบัติโดยเหมาะสมจึงจะแก้ปัญหาในแต่ละระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการครองเรือนในสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักโอวาท 10 ประการ ของธรรมชัยเศรษฐีที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเกี่ยวกับการครองเรือน
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักโอวาท 10 ประการ ของธรรมชัยเศรษฐีเกี่ยวกับการครองเรือนเพื่อแก้ปัญหาในสังคมปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรูปแบบของการศึกษาวิจัย คือ ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ข้อมูลจากผู้ประสบความสำเร็จในการครองเรือนมาประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยสรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับภาษาไทยพร้อมทั้ง อรรถกถาการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักโอวาท 10 ประการ และสภาพปัญหาการครองเรือนในสังคมปัจจุบัน โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักโอวาท 10 ประการเพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในสังคมปัจจุบัน
3. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา
4. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
5. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)
6. เมื่อศึกษาข้อมูลเอกสารแล้วเสร็จ จึงทำการวิเคราะห์ (Analysis) สังเคราะห์ (Synthesis) ประยุกต์ใช้ (Applying) เรียบเรียง และนำเสนอผลการวิจัยเป็นความเรียง
7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การครองเรือนในรูปแบบสถาบันครอบครัวของสังคมไทยในปัจจุบันกำลังอ่อนแออย่างรุนแรง และกำลังก้าวเข้าสู่ขั้นวิกฤติ จนอาจนำไปสู่การล่มสลายของระบบครอบครัวและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เป็นวงกว้างออกไป สาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่มาจากด้านอารมณ์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านศีลธรรม ด้านสังคมและวัฒนธรรม จนก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ในปัจจุบันการเลือกคู่ของคนในสังคมไทยนั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือคนหนุ่มสาวมีอิสระเสรีในการเลือกคู่มากขึ้น เนื่องจากความเจริญ และการไหลบ่าของวัฒนธรรมแบบตะวันตกทำให้ผู้คนสนใจเรื่องวัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งเป็นผลให้มีการเลือกคู่กันอย่างเสรี และผลจากการเลือกคู่กันอย่างเสรีนั้น ก็ทำให้เกิดข้อผิดพลาด หรือข้อเสียอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาโดยเฉพาะปัญหา การหย่าร้างของคู่สามีภรรยา หรือมีการทิ้งภาระเรื่องเด็กกำพร้าไว้ให้เป็นปัญหาสังคมตามมา การหย่าร้าง หรือความไม่มั่นคงของครอบครัวนั้น ถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดมาจากการเลือกคู่ และการใช้ชีวิตภายหลังเลือกคู่ หรือหากพิจารณาในภาษาสมัยใหม่การหย่าถือว่าเป็นเหตุมาจากการตาและบิดาที่ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ (ภิรมย์ บุญยืม, 2544)

อภิปรายผล

1. สภาพของปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทยนั้นเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์แล้ว การที่จะอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สนิทสนมกันนั้น ก็เป็นเรื่องยาก จึงจำเป็นต้องศึกษาหาสาเหตุของปัญหาในครอบครัวหนึ่ง ๆ อย่างน้อยที่สุดจะสามารถทำให้เข้าใจสาเหตุและส่งผลในด้านบวกต่อการอยู่ร่วมกันของบุคคล 2 คน ขึ้นไป

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวในสังคมไทย และเป็นสาเหตุของการล่มสลายของสถาบันครอบครัวนั้นอาจจำแนกออกเป็นปัญหาใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้

- 1.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
- 1.2 ปัญหาด้านศีลธรรมและจริยธรรม
- 1.3 ปัญหาด้านสังคม
- 1.4 ปัญหาด้านการหย่าร้างและความรุนแรงภายในครอบครัว

ความรุนแรงที่ปรากฏในลักษณะรูปธรรมที่แฝงอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของรัฐ เช่น สามีข่มขืนภรรยาตนเองไม่ถือว่าเป็นผิดกฎหมาย และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม หมายถึงความรุนแรงที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมในสังคม เช่น ผู้หญิงเมื่อแต่งงานต้องตกเป็นสมบัติของสามี สามีคือช้างเท้าหน้า ภรรยา คือ ช้างเท้าหลัง ซึ่งความรุนแรงประการหลักนำไปสู่ความรุนแรงประเภทอื่น ๆ ตามมา (หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง, 2550)

ครอบครัวตามความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สถาบันที่บุคคลมาอาศัยอยู่ด้วยกันโดยมีพันธะทางกาย และทางจิตร่วมกัน กล่าวคือการมีสัมพันธ์ทางกาย และมีความผูกพันทางจิต มีอุดมคติ และเป้าหมายชีวิตร่วมกัน มีความรักความเอื้ออาทรต่อกันและมีจิตใจที่ประสานปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนพื้นฐานของหน้าที่ และคุณธรรม (พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), 2544) ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมหมวดหนึ่งที่จัดได้ว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดสันติสุข กล่าวคือ หลักโอวาท 10 ประการของท่านธัญชัยเศรษฐี (แผนกตำรา, 2525) เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งต่อครอบครัว ในการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งให้ความสำคัญแก่ครอบครัวในฐานะเป็นรากฐานของสังคมที่มีความจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติ จึงเน้นให้ผู้ครองเรือนดำรงตนอย่างถูกต้องตามวิถีทางแห่งฆราวาส (ดิเรก นุ่นกล้า, 2559)

แนวคิดหลักโอวาท 10 ของธัญชัยเศรษฐีที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทนับเป็นหนึ่งในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ควรศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้กับการครองเรือนหรือสถาบันครอบครัวในสังคมปัจจุบันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการครองเรือน เสริมสร้างความมั่นคง ความรัก ความอบอุ่น และความมีเสถียรภาพให้กับสังคมปัจจุบัน

ความขัดแย้งหรือความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากต่างฝ่ายต่างไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน ความขัดแย้งอันนำไปสู่ความรุนแรงย่อมจะเกิดยาก ถ้าต่างฝ่ายต่างก็มุ่งที่จะอนุเคราะห์กัน พระพุทธศาสนาสอนให้เข้าใจธรรมชาติที่สร้างสตรียให้เกิดมาต่างจากชายว่ามีความหมายในตัวเอง คนส่วนมากใช้ชีวิตในการทำงานเพื่อหาเงินให้ได้พอเพียงกับความต้องการที่เกินพอดีของตนปัจจุบันค่านิยมการเก็บออมเป็นสิ่งที่คุณเชื่อ้อยลงโดยพิจารณาจากสถิติการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นมีมากขึ้น (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559) นอกจากนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศยังกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนแบบใกล้ชิดกัน และรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมข้ามชาติวัฒนธรรมไร้พรมแดน หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมโลกซึ่งภายใต้วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ผู้คนจะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน (พรณพิลาศ กุลดิลก, 2560)

2. หลักโอวาท 10 ประการของธัญชัยเศรษฐี สังคมไทยได้รับอิทธิพลคำสอนจากพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานในทุก ๆ ด้านรวมทั้งคำสอนในเรื่องของการครองเรือนจนมีคำพูดของคนโบราณติดอยู่ในสังคมไทยคือ “ไฟใน” และ “ไฟนอก” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการครองเรือนโดยตรงเป็นการนำหลักโอวาท 10 ประการ คือ “ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า” มาใช้เพื่อให้การครองเรือน และการครองรักของคนในสังคมเป็นไปโดยเสริมสร้างความสุขในครอบครัว หลักโอวาท 10 ประการ ของธัญชัยเศรษฐีที่ได้อบรมสั่งสอนมารยาทให้แก่ทางวิสาขามหาอุบาสิกา ผู้เป็นธิดาของตนก่อนนางจะแยกออกไปอยู่ ครองเรือนในตระกูลของสามี ประกอบด้วย 1) ไฟในอย่านำออก 2) ไฟนอกอย่านำเข้า 3) ควรให้แก่คนที่ให้

4) ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ 5) ควรให้ทั้งแก่คนที่ให้ และคนที่ไม่ให้ 6) พึงนั่งให้เป็นสุข 7) พึงนอนให้เป็นสุข 8) พึงบริโภคให้เป็นสุข 9) พึงบูชาไฟ 10) พึงนอบน้อมเทวดาภายใน

การครองเรือนในสังคมปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับสถาบันครอบครัว เพื่อการดำรงอยู่ในสภาวะการณ์ของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน รวมทั้งสามีและภรรยาต้องมีการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในครอบครัว

3. การประยุกต์ใช้หลักโอวาท 10 ประการ ของธัญชัยเศรษฐีเกี่ยวกับการครองเรือน เพื่อแก้ปัญหาในสังคมปัจจุบันหลักโอวาท 10 ประการ ธัญชัยเศรษฐีได้อบรมมารยาทสมบัติของตระกูลสตรีผู้ไปสู่ตระกูลของสามีโดยให้โอวาท 10 ประการ เป็นแนวปฏิบัติ คือ

3.1 ในด้านเศรษฐกิจนั้นสงเคราะห์ด้วยหลักโอวาทข้อ 3 พึงให้แก่คนที่ให้เท่านั้น ข้อที่ 4 ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ และข้อที่ 5 ควรให้ทั้งแก่คนที่ให้และคนที่ไม่ให้ โดยนำหลักธรรมที่แผงเร้นอยู่ในโอวาทดังกล่าวมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาการครองเรือนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ หลักทฤษฎัมมิกัตถสังวัตตนิกะ 4 หลักกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หลักโภควิภาค 4 และหลักพลีกรรม 5

3.2 ในด้านศีลธรรมและจริยธรรมนั้นสงเคราะห์ด้วยหลักโอวาทข้อที่ 9 พึงบูชาไฟ และข้อที่ 10 พึงนอบน้อมเทวดาภายใน โดยนำหลักธรรมที่แผงเร้นอยู่ในโอวาทดังกล่าว มาปรับใช้แก้ปัญหาในด้านศีลธรรมและจริยธรรม ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 และหลักฆราวาสธรรม 4

3.3 ในด้านสังคมนั้นสงเคราะห์ด้วยหลักโอวาทข้อที่ 1 ไฟในอย่าน้ออก และข้อที่ 2 ไฟนอกอย่านำเข้า โดยนำหลักธรรมที่แผงเร้นอยู่ในโอวาทดังกล่าวมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาการครองเรือนด้านสังคม ได้แก่ หลักศีล 5 หมายถึง หลักเบญจศีล เบญจธรรม

3.4 ในด้านการหย่าร้างและความรุนแรงภายในครอบครัวนั้นสงเคราะห์ด้วยหลักโอวาทข้อที่ 6 พึงนั่งให้เป็นสุข ข้อที่ 7 พึงนอนให้เป็นสุข ข้อที่ 8 พึงบริโภคให้เป็นสุข โดยนำหลักธรรมที่แผงเร้นอยู่ในโอวาทดังกล่าวมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาการครองเรือนด้านการหย่าร้าง และความรุนแรงภายในครอบครัว ได้แก่ หลักทศ 6

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การครองเรือนให้ประสบความสำเร็จโดยไม่เกิดปัญหาการหย่าร้าง หรือแยกทางกัน ในภายหลังของคู่สามีภรณานั้น คือ การครองเรือนตามแนวทางที่จะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้ร่วมด้วย คือ การยึดหลักไฟในอย่าน้ออก ไฟนอกอย่านำเข้า จากโอวาท 10 ประการของธัญชัยเศรษฐีซึ่งเป็นปรีศนาธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติตามหน้าที่ และสถานภาพของสมาชิกภายในครอบครัวเพื่อสร้างความสงบร่มเย็น คือ ไม่ให้เกิด

ความเดือดร้อนฉุนเฉียว อีกนัยหนึ่งยังเป็นหลักธรรมที่สมาชิกภายในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันสามารถใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความรักความผูกพันทั้งทางกาย และจิตใจร่วมกัน

หลักโอวาททั้ง 10 ประการนั้นเป็นการแฝงไว้ซึ่งปริศนาธรรมอันเป็นแนวทางสำหรับนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การครองเรือน หรือสถาบันครอบครัวปราศจากความขัดแย้ง เสริมสร้างความรักความสามัคคี มุ่งให้ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ และสถานภาพของแต่ละคนแล้วดำเนินชีวิตไปตามหน้าที่ดังกล่าวอย่างถูกต้องเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ในตระกูล คือ พ่อแม่ทั้งฝ่ายสามี และภรรยา รวมถึงชีวิตในการครองเรือนอันเป็นหัวใจสำคัญ คือ คู่สามีภรรยาเองอีกด้วย ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความมั่นคงภายในครอบครัวอย่างแท้จริงอันจะส่งผลต่อสังคมโดยรวมอีกต่อไปด้วย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการครองเรือนที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมในสังคมปัจจุบัน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ ดังนี้ คุณค่าและประโยชน์ของหลักโอวาท 10 ประการนี้ เมื่อมองจากมิติของการกล่าวเปรียบเทียบภาระหน้าที่ และบุคคลที่ต้องรับผิดชอบหรืออาศัยอยู่ร่วมกันว่าเป็นฉุนเฉียว กล่าวคือ คุณลักษณะของไฟ หากเราบริหารจัดการดีเกิดความถูกต้องเหมาะสมก็จะเกิด เป็นประโยชน์ เช่น ให้แสงสว่างให้ความอบอุ่น เป็นต้น แต่หากบริหารจัดการไม่ดีไม่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว ย่อมนำมาซึ่งความเสียหายหลายประการ เช่น เกิดอัคคีภัย เป็นต้น คุณค่าในเชิงความหมายของหลักโอวาท 10 ประการ ตัวอย่างเช่น

1. ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว
2. ช่วยเสริมสร้างความรักที่ยั่งยืน
3. เป็นแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล
4. ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวสู่สังคม
5. เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อบุคคลภายในครอบครัวที่มีหน้าที่ และสถานภาพที่แตกต่างกันออกไป แต่ล้วนมีความสำคัญยิ่งต่อสถาบันครอบครัว ทั้งทางด้าน การรู้จักบริหารจัดการทรัพย์ ด้านศีลธรรมและจริยธรรม ด้านความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการครองเรือนที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทในสังคมปัจจุบัน” ผู้วิจัยพบว่า หลักโอวาท 10 ประการนั้นเป็นแนวทางที่มีความสำคัญในทางปฏิบัติอย่างยิ่ง กล่าวคือ หลักโอวาท 10 ประการแฝงไว้ด้วยปริศนาธรรม ที่เป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เสริมสร้างศีลธรรม ส่งเสริมให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข และช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และความรุนแรงภายในครอบครัว ทำให้สถาบัน

ครอบครัวมีเสถียรภาพส่งผลให้สังคมไทยเกิดความมั่นคง เป็นสังคมในอุดมคติ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงขอเสนอแนะเพื่อการทบทวนในครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสตรีไทยภายใต้ค่านิยมของสังคมปัจจุบัน
2. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและการนำไปสู่การล่มสลายของครอบครัวไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการใช้ชีวิตคู่ภายใต้วัฒนธรรมไทยในยุคปัจจุบัน
4. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของความเท่าเทียมกันในฐานะผู้นำครอบครัวของสตรีในสังคมไทย
5. พุทธอรรถปริวัตในหลักโอวาท 10 ประการ

เอกสารอ้างอิง

- แผนกตำรา. (2525). *อันตรคาถาธรรมบทแปล ภาค 3*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาภูมิ
ราชวิทยาลัย.
- ดิเรก นุ่นกล้า. (2559). พระพุทธศาสนากับการพัฒนสถาบันครอบครัว. ใน *สารนิพนธ์พุทธ
ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรณพิลาศ กุลติล. (2560). การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์.
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 25(49), 59-77.
- พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). (2544). แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคม
ในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิบูล สุนตจิตโต. (2557). การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาการครองเรือน
ในสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ*, 1(1), 12-22.
- ภิรมย์ บุญยิม. (2544). การศึกษาหลักการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท.
ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- วันัญญา แก้วแก้วปาน. (2560). สัมพันธภาพครอบครัวกับปัญหาการกระทำผิดในวัยรุ่น.
Veridian E-Journal Silpakorn University, 10(1), 361-371.
- วรารัตน์ มหามนตรี. (2557). โครงการโลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิต. ใน *รายงานวิจัย*.
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา: มนุษย์สังคม และ ปัญหาจริยธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์กับค่านิยมพื้นฐานในสังคมไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(1), 160-185.
- หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง. (2550). ปัจจัยแห่งการดำรงอยู่หรือล่มสลายของครอบครัว. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.